Uluslararası Hakemli Dergi Yılda Dört Sayı Çıkar / *A Peer Reviewed Quarterly International Journal*

folklor/edebiyat

halkbilim • iletişim • antropoloji • sosyoloji • müzikoloji • eğitim • tarih • dil • edebiyat

64

folklor/edebiyat

folklorez/litercıtıııre

Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi ûç aylık halkbilim • antropoloji • arkeoloji • sosyoloji • eğitim • tarih • dil • edebiyat dergisi

ULUSLARARASİ HAKEMLİ DERGİ
YILDA DÖRT SAYI ÇIKAR
A Peer Revievved Quarterly International Journal

ISSN 1300-7491 CİLT: 16 SAYİ: 64 2010/4

Sahibi

ULUSLARARASI EĞİTİM ÖĞRETİM LTD. ŞTİ,

Yazı İşleri Müdürü
Doç. Dr. Faruk Güçlü

Genel Yayın Yönetmeni **Prof. Dr. Mehmet Ali Yükselen**

Yayın Yönetmenleri
Prof. Dr. Metin Karadağ (mkaradag@ciu.edu.tr)
Prof. Dr. Ahmet Pehlivan (ahmetp@ciu.edu.tr)

Sorumlu Yayın Yönetmeni **Metin Turan (mturan@ciu.edu.tr)**

Düzelti **Dr. Kafiye Yinanç**

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
Konur Sok. No: 36/13 Kızılay/ANKARA
Tel: 0.3 12.425 39 20
www.folkloredebiyat.org folkloredebiyat@ciu.edu.tr

Abone **Koşulları**
Yurtiçi Yıllık (Postalama ücreti dahil): 100 TL
Eski Aboneler ve Öğrencilere Sayısı: 15 TL • Yıllık (Postalama ücreti dahil) : 60 TL
Avrupa için Sayısı: 15 EURO • Yıllık Abone Bedcli(Postalama ücreti dahil): 60 EURO
Amerika için Sayısı: 20 $ • Yıllık Abone Bedeli (Postalama ücreti dahil): 80 S
(Abonelerimiz yıl içindeki fiyat artışlarından etkilenmezler.)

tblklor/edcbiyat'ta yayımlanan yazılar *MLA Folklore Bibliyography ve Türkologischer Anzeiger Viyana* tarafından taranmaktadır.

Hazırlık - Baskı: Uluslararası Eğitim Öğretim Ltd. Şti.
Başkent Matbaası, Bayındır Sokak 30/E Kızılay / Ankara

yerel süreli yayın

ı 11|« «'

İ Ç İ N D E K İ L E R

CIU CYPRUS INTERNATIONAL UNIVERSITY folklor/edebiyat, cilt:16, sayı:64, 2010/4

YENİ UFUKLAR DERGİSİNDE BATILILAŞMA ve AYDIN TARTIŞMASI (1952–1976)*

Ümüt Akagündüz**

Orhan Burian tarafından Şubat 1952'de ilk sayısı çıkartılan Ufuklar dergisi, Mart 1953'e kadar yayınlanmış, kurucusunun ani vefatı sonrasında Ekim 1953'e kadar yayın hayatına ara vermek zorunda kalmıştır. Burian'ın vefatı sonrasında Vedat Günyol, onun vasiyetini göz önünde bulundurarak Ekim 1953'te Ufuklar dergisini Yeni Ufuklar adı altında kurucusu Orhan Burian olmak üzere yeniden çıkartmaya başlamıştır. Ufuklar adı altında 14 sayı çıktıktan sonra Yeni Ufuklar adını alan dergi, Kasım 1976 yılına kadar 275 sayı çıkmış, bu tarihte yayın hayatı sona ermiştir. 1953–1976 yılları arasında derginin yayınına ilki Mayıs 1971-Ekim 1971, ikincisi ise Temmuz 1976-Kasım 1976 olmak üzere iki kez ara verilmiştir. Ayrıca Temmuz-Ağustos-Eylül 1957, Eylül-Ekim 1958, Eylül-Ekim 1959, Kasım-Aralık 1959, Mayıs-Haziran 1960, Ekim-Kasım 1960, Aralık-Ocak 1961, Şubat-Mart 1961, Nisan-Mayıs 1961 sayıları birleştirilerek çıkartılmıştır. Aylık Sanat-Fikir Mecmuası, Aylık Sanat-Fikir Dergisi, Eleştiri ve Deneme Dergisi, Aylık Sanat ve Düşünce Dergisi gibi alt başlıklar derginin yayın sürecinde kullanılmıştır (Gelir, 2007: 34–37). Dergide edebi açıdan şiir, makale, hikâye, roman,

* Bu makale Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı danışmanlığında hazırlanan "Yeni Ufuklar Dergisi Perspektifinde Türkiye'de Düşünce Hayatı (1952–1965)" adlı Yüksek Lisans tezinden ve 1976 yılına kadar dergide yayınlanmış olan Batılılaşma ve Aydın konulu metinlerden yararlanılarak, genişletilerek hazırlanmıştır.

** Araş. Gör.; Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.

deneme, anı, gezi, tiyatro, günlük, mektup, röportaj, tartışma, açıkoturum, bildiri, fabl, haber, türkü, masal, destan, alanlarında yazılar bulunmaktadır. Düşünce alanında Doğu-Batı arasındaki farklar, Batılılaşma, aydının durumu, Mavi Anadoluculuk, hümanizma, varoluşçuluk gibi konular, iktisadi ve sosyal alanlardaysa planlama, işçi sorunu, şehirleşme, toprak reformu ve nüfus artışı gibi konular tartışılmıştır. Sanatçı ve düşünürlerin belli bir konu hakkındaki fikirlerini açığa çıkartmak için yapılan soruşturmalar, 1952–1965 yılları arasında dergide önemli yer tutmuştur. Sonuncusu 1974'te olmak üzere 15 tane soruşturma yapılmıştır.1960'lı yıllara kadar bu soruşturmaların içeriğini edebiyat, Doğu-Batı, aydın, Batılılaşma gibi başlıklar belirlerken yine aynı konular ön planda olmak üzere 1960 sonrasında iktisadi ve sosyal noktalar da değerlendirilmiştir. Sıralı bir şekilde soruşturmaları verdiğimizde anlatmak istediğimiz süreç netlik kazanacaktır. Nisan 1954'te Batı mı Doğu mu?, Temmuz 1954'te Gelenekler Üzerine, Kasım-Aralık 1954'te Dil, Ocak 1955'te Soruyoruz Aydınlar, Haziran 1955'te Tarih, Ekim 1955'te Oyuncu ve Tiyatro, Nisan-Mayıs 1956'da Sinema, Şubat 1958'de Çocuk ve Anne-Baba İlişkisi, Eylül-Ekim 1959'da Soruyoruz Softalık, Ekim-Kasım 1960'ta Toprak Reformu, Nisan-Mayıs 1961'de Nüfus, Mayıs 1962'de Suça Yönelen Çocuklar, Haziran 1963'te Toplum, Şehir, Yapı Sorunları, Mart 1964'te İşçi Sorunu, Ekim 1974'te Kültür konuları üstüne soruşturmalar yapılmıştır.

Derginin zengin bir kadrosu bulunmaktaydı. Kadrosunda bulunan yazarların bir kısmı şunlardır: A.Teleme, Adnan Adıvar, Adnan Binyazar, Afşar Timuçin, Ahmet Cemal, Ahmet Oktay, Asım Bezirci, Atalay Yörükoğlu, Attila İlhan, Azra Erhat, Bedii Eroğlu, Burhan Arpad, Cavit Orhan Tütengil, Cengiz Gündoğdu, Ceyhun Atuf Kansu, Çetin Altan, Demir Özlü, Demirtaş Ceyhun, Edip Cansever, Ekrem Sağkol, Emel Dilman, Engin Aşkın, Fakir Baykurt, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ferit Celal Güven, Ferit Edgü, Fethi Naci, Feyyaz Kayacan, Fikret Otyam, Gülten Kazgan, Güner Sümer, Güneş Altıntaş, Güzin Asım, H. Meran, Halide Edip Adıvar, Halikarnas Balıkçısı, Halit Çakır, Haydar Kazgan, Hayrettin Uysal, Hilmi Yavuz, Hüseyin Erdem, İhsan Atar, İlhan Berk, İlhan Selçuk, İsmet Zeki Eyuboğlu, Kamuran S. Yüce, M. Başaran, M.Cevdet Anday, M.Karabulut, Masis Kürkçügül, Mehmet H. Doğan, Mehmet Seyda, Metin Gümrükçü, Mina Urgan, Musa Baran, Muzaffer Buyrukçu, Muzaffer Erdost, Necati Cumalı, Nedim Gürsel, Nermi Uygur, Nermin Menemencioğlu, Nurullah Ataç, Oğuz Arıkanlı, Orhan Burian, Orhan Çubukçu, Orhan Duru, Orhan Kemal, Ö.Faruk Toprak, Özdemir İnce, Rauf Mutluay, Ruşen Hakkı, Sabahattin Eyuboğlu, Sabri Altınel, Sait Faik, Sami N. Özerdim, Samim Kocagöz, Selahattin Batur, Selim İleri, Sezer Tansuğ, Suat Taşer, Talayhan Soytürk, Talip Apaydın, Turgut Akın, Turhan Doyran, Vedat Günyol, Vildan Aksu, Yılmaz Pütün.

Dergide çeviriler önemli yer tutuğundan birçok ünlü Batılı düşünürün çalışması çevrilerek okura tanıtılmıştır: Albert Bayet, Albert Camus, Babeuf Gracchus, Bernard Shaw, Bertolt Brecht, Bertrand Russell, Borchert Wolfgang, David Shub, Diderot, E. E. Cummings, E. M. Forster, Emily Dickinson, Federico Garcia Lorca, Florian, Franz

Kafka, G.K. Chesterton, Gabriel Garcia Lorca, George Sarton, Georges Lefranc, Henri Lefébvre, Herman Melville, Homeros, J.W. Bruegel, Jean Paul Sartre, Karl Marx, La Fontaine, Lucretius, Montaigne, Otto Spies, Ovidius, Pablo Neruda, Prévert Jacques, Raul Valery, René Char, Robespierre, Roland Barthes, T.S. Eliot, Troçki, Voltaire (Gelir, 2007: 35–36).

Yukarıda verdiğimiz yazar kadrosu derginin zengin altyapısını gözler önüne sermektedir. Bu altyapıya katkılarıyla doğrudan etki eden üç kişi dikkat çekicidir. Derginin kurucusu ve manevi babası olan Orhan Burian, onun ölümünden sonra çabalarıyla derginin uzun yıllar düşünce tarihimizdeki sürekliliğini korumasını sağlayan Vedat Günyol ve dergideki düşünsel birikimin gideceği yolu fikirleriyle biçimlendiren Sabahattin Eyuboğlu. Orhan Burian özellikle edebiyat ve tarih çalışmalarına odaklanmış, dürüstlüğü, haksızlığa karşı duruşu, tavizsiz fikir özgürlüğüne ve görev duygusuna verdiği önem ve insancıllığıyla çevresindekileri etkilemiştir. Zaten onun bu kişiliği, derginin çıkış noktası olmuştur. Edebi kişiliği yanında Burian'ın dikkat çeken özelliği tarihe ilgisidir. Son dönem çalışmalarında tarih-edebiyat ilişkisini değerlendiren Burian, irdelenmemiş bir tarih-edebiyat birikiminin bulunduğunu, bu birikimin hümanist bir bakış açısıyla ele alınması gerektiğini savunmuştur. Ona göre toplumsal koşullar tarihte belirleyicidir. Eğer toplumsal koşullar dikkate alınmazsa tarihçilik, kuru tarih bilgisinden öteye geçemezdi. Türkiye'yi gezen Edward Webb, John Sanderson, Thomas Dellam ve Fynes Moryson adlı İngiliz seyyahlarının görüşlerini inceleyip bu seyyahların zihninde yer edinen Türk imajına dikkat çekmiştir. Burian'ın 1952'de yayınladığı "Babıâli Nezdinde Üçüncü İngiliz Elçisi Lello'nun Muhtırası" adlı çalışması tarih incelemesinin nasıl yapılması gerektiği hakkında farklı ve önemli bir örnektir. Burian'ın yaptığı bir başka tarih çalışmasıysa Türk düşmanı olarak tanıtılan George Gordon Byron'u aklama çabasıdır, ona göre Byron Yunan davasına katılmıştır ama Türkleri karalamamıştır. Erken bir dönemde klasik tarih anlayışından uzak bir çizgi çizen Burian, vefat etmeden önce Halil İnalcık ile beraber Osmanlı tarihi yazmayı planlamaktaydı (Arık, Mart 1953; Arıkan, Mayıs 1993; Günyol, Mart 1953; H.Adıvar, Mayıs 1955; Şensuvaroğlu, Mart 1953; Taşer, Mart 1953).

Orhan Burian'ın vasiyetini yerine getiren Vedat Günyol olmasaydı Yeni Ufuklar uzun soluklu bir yayın hayatına sahip olamazdı. Burian, ölmeden önce kız kardeşi aracılığıyla derginin çıkmaya devam etmesi için Vedat Günyol'a 1000 lira gönderir. Bu para derginin Günyol tarafından 25 yıl boyunca çıkartılmasına yardımcı olur. Günyol, sadece fikirleriyle değil basım sürecinde yaptığı fiziksel katkılarla da dergiye hayat verir. Günyol'un da dergiye şekil veren çıkış noktası hümanizmdir (Oğan, Kasım 1997; Şensuvaroğlu, Mart 1953). Günyol, Hümanizmi, merkeze yerleştirerek Batı ile Doğu, yerel ile evrensel ve eski ile yeni arasında sistemli bir düşünsel altyapı yaratmayı hedefleyen bir yayın organı arzulamaktaydı. Yeni Ufuklar, onun bu arzusunun yansımasıdır. Günyol, Yeni Ufuklar paralelinde Çan Yayınları'nı kurmuştur. Bu yayınevinde Batılı düşünürlerin çalışmaları çevrilerek Tercüme Bürosu'nun geleneği devam ettirilmiştir. Yayın hayatımızı belli

bir düzen verip bilimde somut gerçeklere dayanılmasına yol açan, yerel ile evrenselin kültürel alışverişini sağlayan Çan Yayınları kültür ve edebiyatımıza yenilikler getirdi. Daha ilk yıllardan itibaren Günyol'un bağnaz düşünceden uzak, hümanist, bu dünyacı fikir adamlarının çevirilerine yöneldiğini görmekteyiz. Aslında dergide yazdığı yazıların süreç içinde aldığı şekil, derginin yayın hayatındaki değişmeyi bizlere yansıtmaktadır. Özellikle 1960'tan sonra geri kalmışlığımızın altında yatan zihinsel altyapıyı ön plana çıkartan eleştirel yazıları ile düşünce tarihimizin boşluklarından birisini doldurmuştur (Anday Mart 1973; Erhat, Nisan 1974; Ertop, Kasım 1997; Rifat, 1999; Seyda, Aralık 1966).

Doğu ve Batı uygarlıklarının bütünleştirilmesi, Türk dilinin ve tarihinin kökeninin açığa çıkartılıp evrenselleştirilmesi, ulusallaştırılması, çağdaş bilimsel düşünce anlayışının hâkim hale getirilmesi, Anadolu köylüsünün merkezileştirilmesi… Sabahattin Eyuboğlu denildiğinde genel çerçevede bunlar akla gelmektedir. Yeni Ufuklar dergisinin düşünsel altyapısını belirginleştiren makalelerin çoğu ona aittir. Bu hümanist, Anadolucu, çağdaşlaşma taraftarı düşünürümüz savunduğu bütüncül batılılaşmayla Batı'nın arkasında bulunan Antik Yunan kültürünün esas sahibinin Anadolu olduğunu iddia eder. Bu sebeple hümanizmle bütünleşmiş Batılı dünya görüşünün Batı'nın klasik yazarlarının ışığı altında Türk okuruna tanıtılması için Vedat Günyol ile birlikte uzun soluklu bir çeviri maratonuna girişir. Yeni Ufuklar'da yazdığı yazılarda softalara, kara aydınlara ve para babalarına karşı bir tavır takınarak Anadolu insanın önündeki en büyük engelin bunlar olduğunu söylemiştir. Aslında onu hümanist tavrıyla evrenselliğe, Anadoluculuk tavrıyla yerelliğe hitap eden, evrensele açıldıkça uluslaşmanın yolunu arayan, bir düşünür olarak tanımlayabiliriz (Araz, Mart 1973; Eyuboğlu, 1996; Tütengil, Mart 1973; Velidedeoğlu, Mart 1973; Yavuz, Mart 1973).

Düşünce ve dergicilik tarihimizin güçlü kalemlerini kadrosunda barındıran Yeni Ufuklar, uzun soluklu yayın hayatı boyunca değişime verdiği önemle tanınmıştır. Daha derginin ilk sayısında Orhan Burian fikirsel, bilimsel, edebi alanlarda yaşanan değişikliklere açık olmanın önemine değinerek, yeni hayat koşullarının yeni fikirler getirdiğini, dergilerin başlıca görevinin de bu yeni fikirleri yansıtmak olduğunu belirtmiştir.(İmzasız, Şubat 1952: 1)

Yücel dergisi kapandığında savunduğu hümanizma sahipsiz kalır. Burian, Yücel'in kapanmasının yarattığı boşluğun doldurulabilmesi için onun savunduğu hümanizmi merkeze alan Ufuklar dergisini çıkartmaya karar verir. Zaten dergi ilk sayısından itibaren Yücel'i takip eden okurların ilgisini çeker. Yücel'in bin abonesinin üç yüz tanesinin Ufuklar'a ilk günden abone olması bu durumu açıkça göstermektedir. Ama okurlardan ziyade Yücel'in yazı kadrosunun dergiye ilgisi dikkat çekicidir. Yücel'de yazan pek çok kişi Ufuklar'ı kendisine yakın hissederek yazı kadrosuna dâhil olmuştur (Günyol, Kasım 1976; Uçarol, Kasım 1976).

Yeni Ufuklar, Demokrat Parti'nin 1950'li yıllarda şekillendirdiği siyasi atmosfer içinde yayın hayatına başlamıştır. Bu dönemde Türk entelektüellerinin pek çoğu siyasi

nedenlerle bilimsel çalışma yayınlamamışlardır.1950–1960 yılları arasından düşünsel gelişme yokmuş gibi görünmesinin altında bu yatmaktadır. Dönemin siyasi karakteri düşünsel karakteri de etki altına almış, muhafazakâr, dindar dergiler eskisinden daha fazla düşünce hayatımızda yer edinmiştir. Yeni Ufuklar, bu süreç içinde 1950'li yılların kısır düşün ortamını, Batı'nın canlı, yaratıcı, yapıcı fikirsel ve sanatsal gelişmelerinden yararlanarak zenginleştirmek, farklılaştırmak istemiştir. Aslında dergi tek parti döneminde şekillenen düşünsel ortamı savunarak, akla ve bilime değer veren zihniyeti geliştirerek, devrimlere rağmen canlandırılmak istenen öte dünyacı anlayışı eleştirmekteydi (Erhat, Kasım 1976; Kayalı, 2005).

60'lı yıllarda doğa bilimlerinden gelen düşünürlerin, sosyal bilimler ile ilgilenmesi düşünce hayatımızda bir mekanikleşmeye yol açmıştır. İlk yıllarında edebi ve düşünsel kaygıları merkeze alan dergi, 1960 sonrasında iktisadi, sosyal konulara da ağırlık vermiştir. Düşünsel altyapıyı ortaya çıkaran konularsa eskisinden daha keskin irdelenmiştir. Sol düşüncenin sesini duyurması, Türkiye gerçeklerinin bilimsel kafayla değerlendirilmesine ve soyuttan somuta, romantiklikten gerçekliğe geçilmesine yardımcı olmuştu (Günyol; Kasım 1976; Kayalı, 2005). Özellikle 1960'tan sonra sol düşüncenin kazandığı hız 50'li yılların Kemalistlerinin sosyalistleşmesine, 70'li yıllarda ise bu sosyalistleşen Kemalistlerin anti-Kemalistleşmesine yol açmıştır. İşte dergi, bu süreçten doğrudan etkilenmiştir. Ancak üstyapıcı kültür solculuğu yerini altyapıcı eylem solculuğuna bırakınca, aydınların Yeni Ufuklar'a bakışı değişmiştir. Aslında dergi ılımlı, sağduyulu, Atatürkçü, demokratik bir çizgi üstünde yürümekteydi. İlerleyen süreçte Marksçı eylemi kendisine amaç edinen aydın okur kitlesi, pasif tutumu nedeniyle onu eleştirecektir. Özellikle insan sevgisinin burjuva özentisi, burjuva tuzağı sayılması çıkış noktasını hümanist gelenekten alan dergi için yaralayıcı olmuş, bu sebeple dergi Marksizm'in insancılığının pek çok kuramla karşılaştırıldığında daha fazla olduğunu iddia etmiştir. Bu noktada Marks, tek tek insanların mutluluğundan geçerek bütün insanların mutluluğuna varılacağına inanan hümanist bir kuramcıydı (Günyol, Kasım 1976; İlhan, Kasım 1976; Günyol, Şubat 1974; Kayalı, 2004).

"Batı mı, Doğu mu?" soruşturmasının 1954 yılında yapılması derginin Batılılaşma tartışmasına erken bir tarihte girdiğini göstermektedir. Soruşturmaya katılanların yanıtları derginin Batılılaşmaya yaklaşımını göstermektedir. Tarık Zafer Tunaya, "Türkiye'nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri" adlı çalışmasında Batılılaşmayı bütüncül ve kısmi olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Tunaya'ya göre Doğu'yu ve skolâstik felsefeyi kabul etmemek, gericilikle savaş, kültürel ikiliği ortadan kaldırmak, akıl ve bilimi merkeze almak bütüncül batılılaşmanın temel özellikleridir. (Tunaya, 1999) Dergide, Batılılaşma paralelinde yazılan makaleleri incelediğimizde Yeni Ufuklar'ın bütüncül batılılaşmayı savunduğunu, Batı'ya karşı hayranlık beslediğini söylememiz mümkündür. Ancak hayranlığın sınırlarını belirleyen Batı'nın demokrasi, eşitlik, özgürlük ve hümanizma kavramlarıydı.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da 19. yüzyılda ortaya çıkan, 20. yüzyılda

somutlaşan düşünsel altyapı eleştirilmeye başlanmıştır. Son çeyreğinde her alanda köklü dönüşümlerin yaşandığı 19. yüzyılda kitlelerin zihni milliyetçilik, sosyalizm, Darvinizm, liberalizm ve pozitivizm gibi kavramlar tarafından bulanıklaşırken tren, radyo, telgraf gibi teknolojik yenilikler bu dönüşümün kendinden önceki yüzyıllar ile karşılaştırıldığında muazzam bir hıza sahip olmasını sağlamıştır. Mesela 1871'de milli birliğini kazanan Almanya, ideolojisini Orta Avrupa'nın içlerine yaymasını sağlayan demiryolları sayesinde İngiliz-Fransız ekseninde toplanan statükoyu tehdit eden emperyalist bir güç haline gelmiştir. Benzer bir durum ABD için de geçerlidir. O da liberalizmin, geniş coğrafyasına yayılmasını sağlayan ulaşım ve iletişim araçlarından yararlanmıştır. Bu hızlı değişim-dönüşüm sürecinde 19. yüzyıl insanı bilim ve teknikte yaşanan gelişmelerin yaşam kalitesini artıracağına inanmaktaydı. Fakat hiç de düşünüldüğü ya da hayal kurulduğu gibi olmadı. 20. yüzyılda yaşanan iki büyük savaşın meydana getirdiği yıkım, bilim ve tekniğe aydınların şüpheyle yaklaşmasına neden olmuştu. Bu şüphe manevi değerlerden yararlanan bir düşünsel savunma mekanizmasının gelişmesine yol açmıştır. Pek çok kişiye göre bilim ve tekniğin, insanlığı yeni felaketlere sürüklemesine bu savunma mekanizması engel olacaktı.

Batı'daki manevileşmeye ülkemizde ilk dikkat çeken Peyami Safa'dır. Ona göre artık 19. yüzyılda pozitivizmin yarattığı mekanik Batı düşüncesini tasfiye ederek kendisini maneviyat ile yenilemeye çalışan canlı, yepyeni bir Batı bulunmaktadır (Safa, 1953). Yukarıda anlattığımız bu yeni Batı anlayışını savunan düşünürler, Batı'nın tekniğinin alınmasını yeterli görmekteydi. Onlara göre Batı'nın makineleri alınabilirdi; ama düşünce anlayışı alınamazdı; çünkü Batı'nın düşünce anlayışı dine saldırdığından yanında ahlaksızlığı getirmekteydi (Eyuboğlu, Kasım 1963; Günyol, Nisan 1954).

Yeni Ufuklar, maneviyata dayanan Batı'nın alınması fikrini eleştirerek ona karşı cephe almıştır. Dergiye göre manevi değerlerin arkasına sığınılarak, akıl ve bilim etkisizleştirilerek, din hâkim unsur haline getirilmekteydi. Maneviyatçı bilim anlayışının Avrupa şartları içinde uygulanabilirliğinin olduğu kabul edilebilir, ancak Türkiye gibi ülkelerde durum farklıdır. Adıvar'a göre Türkiye'de bilimsel altyapı yerleşmiş olmadığından yeni gelişmelerin Türkiye'ye Avrupa'dakine benzer olumlu etkilerde bulunması mümkün değildir. Aksine daha yeni yeni şekillenen bilimsel anlayışın dogmatizmle çevrelenmesi ihtimali bulunmaktadır. Avrupa, maneviyatçı düşüncenin bilimsel düşünce üstündeki etkisini ilerleyen yıllarda kendi çıkarına uygun hale getirebilecek zihinsel kapasiteye sahiptir. Çünkü sürekli değişimi içinde barındıran, gelişime açık bir zihniyeti tarihsel süreç içinde elde etmiştir. Bu nedenle Batı'nın canlı düşünce anlayışını Doğu'nun hareketsiz düşünce anlayışıyla statikleştirmemek gerekmektedir. Dergiye göre Türkiye, ancak Batı'nın yaratıcı düşünce anlayışında bulunan akıl, mantık ve bilimselliği alırsa kalkınmış, gelişmiş bir ülke haline gelebilirdi. Günyol, tam bu noktada "yamalı bohçacılık" kavramını gündeme getirerek Batı'nın tekniğini almaktan ziyade o tekniğin arkasında bulunan zihniyetin alınmasının önemli olduğunu ifade eder (A.Adıvar, Nisan 1954; Anday; Nisan 1954; Günyol, Nisan 1954 İbşiroğlu, Nisan, 1954).

Atatürk'ün tasarladığı Batı imajına da dikkat edilmelidir. Ortada "Sömüren Batı ve Hümanist Batı" olmak üzere iki Batı bulunmaktadır. Atatürk sömüren, başkalarının topraklarına göz dikerek onların kültürel değerlerini yok eden Batı'nın karşısındaydı. Zaten Milli Mücadele, Sömüren Batı'ya karşı kazanılmıştı; ama bir de düşünen, yaratan, şekil veren, uygarlığın, aydınlığın kaynağı olan Batı bulunmaktadır. İlk Çağ'dan bugüne süren özgür düşünceye, bilimsel düşünceye kaynaklık eden Hümanist Batı, dünyamıza yanlışlıklarının yanında pek çok nimetler getiren, insanlık duygusunu besleyen, yeşertendir. İşte Atatürk birinci Batı'ya karşı Milli Mücadeleyi gerçekleştirirken ikinci Batı'yı yeni kurulan devletin felsefesi haline getirmeyi amaçlamıştır (İsmet Zeki Eyuboğlu, Eylül 1974). Eyuboğlu konu ile ilgili olarak şunları söylemiştir: *" Batı uygarlığı ile Batı sömürgenliğini birbirine karıştıranlar birer öfke sarhoşu değillerse bilgisizce bir savaş taktiğinin kurbanıdırlar. Böyle bir halt karıştırmak hele yeni Türkiye'nin aydınına hiç yakışmaz; çünkü yeni Türkiye'nin kurucusu Mustafa Kemal Batı sömürgeciliğinin amansız düşmanı ve Batı kültürünün kulu kölesiydi."* (Eyuboğlu, Kasım 1967: 7).

Türkiye'de bireyin Batılılaştırılamayıp Batı'nın Batı dışı bir ülkede metalaştırılması taklitçiliğe yol açmıştır. Birey için Batı, fetişizme yönlendiren bir afyondur. Batı'nın lüks ürünleri onun ilgisini çekendir. 1838 Balta Limanı Antlaşması ile başlayan Osmanlı Devleti'nin yarı sömürgeleşme süreci 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında tepe noktasına ulaşmıştır. Ekonomik özgürlüğün kaybedilmesinin Batılılaşma ile paralel gitmesi, yeniliklerle saray çevresi arasındaki ilişkinin taklitçilikten öteye gitmediğini kitlelerin zihnine yerleştirmiştir. Öyle ki kültür ithali, Batı taklitçiliği ve Batı biçimi tüketiciliğin aracı haline gelmiştir. Ekonomik önceliklerle kültürel öncelikler arasında bir bağ kurulamaması Batı taklitçiliğini kuvvetlendirmiş, Batıcı akılcı kültürün yerini Batıcı tüketici kültür almıştır. Batı'da makineyi hareket ettiren gücün, taklitçiliğe yönelmemize neden olan maddi unsurlarda değil kültürde, zihniyette bulunduğuna dikkat edilmelidir. Yani ileri bir toplum olabilmek için her şeyi tartışma konusu yapan, sürekli çalışan, kafa yoran, değişime açık, özgür düşünceyi kalıplaştırmayan bir zihniyet gereklidir. Çünkü özgür düşünce, öte dünyacı düşüncenin karşısında durdukça, ona muhalefet ettikçe değer kazanır (Eyuboğlu, Mart 1965; Günyol; Kasım 1964; H.Kazgan, Aralık 1975; Mardin, 2007; Tokgöz, Temmuz 1967).

Sezgiyi merkeze alan yeni düşünce anlayışıyla tıpkı Orta Çağ'da olduğu gibi belli bir azınlığın ihtiyacını karşılayan donmuş, öte dünyacı bir bilgi tahakkümü yaratılmaya çalışılmaktadır. Bilginin Doğu ve Batı'da elde ediliş biçiminin farklılığı donmuş ve hareket halinde olan zihniyeti anlamlandırmamızda bize yardımcı olur. Batı ile Doğu'da bilginin elde edilişindeki esas farklılık maddenin algılanışındadır. Doğu'da maddeden bilgi elde edilirken o madde ya ilk rastlanışındaki hali ne ise öyle kabul edilir ya da üstünde tartışılarak mükemmelleştirilir. Ancak bu mükemmelleşme süreç içinde kalıplaştırılır, dondurulur ve ondan başka doğru olmadığına inanılarak, hakkındaki eleştiriler kabul edilmez. Batı'da bu süreç biraz daha farklıdır. Batılı da tıpkı Doğulu gibi maddeyi alır, işler ve mükemmelleştirir; ancak Batı'da süreç mükemmelleşmenin dondurulmasıyla

sonuçlanmaz. Batı, mükemmelleşmiş maddeyi zamanı geldiğinde tekrar ele alıp onu yeni bir eleştiriye tabi tutar. Bu sayede mükemmel olan madde, yeni bir madde haline gelerek yeni bir bilgi birikiminin oluşmasını sağlar (Tanpınar, 1996).

Dünya malından, mal-mülk arzusundan uzak durmak, Doğu'da bir bilgelik olarak görülerek öte dünyacı anlayışın gelişmesine katkıda bulunmuştur. Doğulu, öte dünyanın arkasına saklanarak maddi dünyanın sınırları içinde kendisine özgür bir ortam yaratırken; Batılı, insanın özgürlüğünü bu dünyada görmüştür. Doğu ile Batı'da maddenin mükemmelleştirilmesinde izlenen yöntemin değişik olması, fiziki olanaklardan yararlanma biçimini farklılaştırmıştır. Bu, derginin sıklıkla üstünde durduğu konulardan biridir (Günyol, Ocak 1966). Doğu'da bilginin dondurulması kitleler üstünde bilgi tahakkümü yaratmıştır. Günyol'a göre modernleşme sürecinde bu donmuş bilgi tahakkümünün yerleşebilmesi için Batı'nın fetişleştirilmesi sağlanmıştır. Yani Batı'nın özgür düşüncesi, Batılı taklitler çerçevesinde Doğulu bir donmuşluğa tabi tutulmuştur. Paris sokakları 1900 model taksiler ile doluyken Cezayirlilerin son model araçlara binmeleri fetişleştirmeye örnektir. Medenileşme ile Batı'nın tüketim malları arasında kurulan bu ilişki, özellikle Batılılaşmış kişiler arasında Batı kökenli mallara olan ilginin artmasına neden olmuş, bu da yanında bir aylaklar sınıfı getirmiştir. (Günyol, Nisan 1954; H.Kazgan, Aralık 1964). Günyol, " Yeni Türkiye Peşinde" adlı yazısında konu ile ilgili şunları söylemektedir: "*Memleketine, Kur'an yasak etmiş diye, Venüs heykelinin reprodüksiyonlarını sokmıyan bazı Arap devletlerinin başında gelenler otomobillerden inmedikleri gibi, evlerinde buzdolapları, radyolar bulundurmakta da mahzur görmüyorlar. Benim bildiğim, asıl çatışma bilim kafasıyla şeriatcılık arasında vardır. Riyaziye kafayla, mistiklik arasında vardır.*" (Günyol, Temmuz 1954: 62)

Batılılaşma bağlamında gelenekçi çevrelerin sık sık Japonya örneğini göstermesi, Günyol'un eleştirdiği bir konudur. Geleneklerine bağlı kalarak modernleşmesi Japonya'yı dikkatle izlenen bir ülke haline getirmiştir. Rusya'nın 1905'te Japonya karşısında aldığı yenilgi büyük yankı uyandırmıştı. Modernleşmiş bir Avrupa ülkesi karşısında ilk kez Doğulu bir devlet zafer kazanmıştı. Bu zafer sömürgeciliğin sıkıştırdığı uluslar için ciddi bir örnekti. Zaten Japonya'nın Meiji Restorasyonu Batılı ülkeler tarafından dikkatle takip edilmekteydi. Şimdi ise millet olma bilincine her gün biraz daha yaklaşan toplumlar, Japon modernleşmesiyle ilgilenmekteydi. 18. yüzyılın başlarından beridir gerileyişini durdurmaya çalışan Osmanlı Devleti içinde bu önemli bir zaferdi. Artık Osmanlı aydınları dikkatli bir şekilde Japonya'yı irdelemeye, onun başarısının arkasında yatan sırrı çözmeye çalışmaktaydılar (Berkes, 2002).

Osmanlı düşünürlerinin zihninde Japonya imgesi geleneklerine bağlı kalarak modernleşmeyi başaran ülke olarak yerleşmiş, muhafazakâr çevreler Japonya'yı örnek göstererek modernleşmek için Batı'nın tekniğinin alınmasının yeterli olduğunu iddia etmişlerdir. Günyol'a göre bu kabul edilebilir bir delil değildir. Japonya dışarıdan bakıldığında gerçekten de geleneklerine bağlı gözükmektedir. Ancak bu bağlılık Japonya'nın sadece Batı'nın tekniği alarak modernleştiğini bizlere göstermez. Japonya

Batı'nın tekniğini almakla yetinmemiş, o tekniği harekete geçiren, geliştiren zihniyeti de almıştır. Radyoyu, uçağı, denizaltıyı bizim gibi dışarıdan almak yerine onların üretilmesini sağlayan sanayi tesislerini kurmuştur. Yani Japonya, modernleşmenin endüstri kafasını almakla mümkün olacağının bilincine varmıştır. Batı emperyalizminin ülkeyi hem kültürel anlamda hem de ekonomik anlamda Batılının çıkarlarına uygun olacak şekilde dönüştürmesini engellemenin yolu, endüstri kafasının alınmasıyla mümkündür. Yani sömürge ya da yarı sömürge durumunda olan ülkelerin kurtuluşu yine Batılı değerlerden geçmektedir. "Japon modernleşmesinin kusursuz olduğunu düşünmemeliyiz." diyen Günyol'a göre aslında Japon modernleşmesi faciayla sonuçlanmıştır. Japonya'nın endüstri kafasını alırken başarı gösterdiği açıktır. Ancak II. Dünya Savaşı ve öncesinde gelişen olaylar hümanizmadan uzak bir Batılılaşmanın barbarlığın sınırlarını genişlettiğini açıkça bizlere göstermiştir. Japonlar, Doğu'nun en güçlü sanayisine ve ordusuna sahip oldular; ama hümanizmasız kalkınma çabasının acısını çektikleri gibi acı da çektirdiler. Demek ki sağlam bir ekonomik ve endüstriyel yapı ancak hümanizma ruhundan yola çıkan bir zihniyetle kurulabilmektedir (Günyol, Nisan 1954; Günyol, Ekim 1965).

Anlaşılacağı üzere dergi, modernleşmenin başarısını Batılı düşünce biçiminin tam olarak kabul edilmesine bağlamaktadır. Dergi, Batılılaşmanın getirdiği kültürel ikiliğin de farkındadır. Kültürel ikilik tartışması, modernleşme tarihimizin başlangıcından beridir gündemde olan bir konudur. 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı ile ikilik belirginleşmiştir. Tanzimatçıların devlet felsefesinde Batı'ya açık, kültür felsefesinde ise Batı'ya kapalı bir düzeni savunmaları ikiliğe kaynaklık etmiştir. Tanzimat'ın hukuk, bürokrasi ve eğitim alanlarında getirdiği yenilikler eski kurumların yanında yeni kurumların var olmasına yol açmış, bu da eski ile yeni çatışmasına sebep olmuştur. Yeni kurumlara eski zihniyetin ayak uydurmak istememesi çatışmanın sınırlarını belirginleştirmiştir (Yavuz, Nisan 1970). Yaşar Nabi, 1954'te yapılan "Gelenekler Soruşturmasına" verdiği yanıtta bu ikiliği dikkat çekici bir şekilde örneklendirmektedir. *"Meselâ haklı olarak ele aldığınız şu musiki meselesine bir göz atalım. Bu alanda bir ikilik değil üçlük karşısında olduğumuzu fark ederiz. Köylülerimiz Batı musikisine de, fasıl musikisine de yabancı gözüyle bakar. Şehirlilerimizin bir kısmı fasıl musikisine, bir kısmı Batı musikisine, küçük bir kısmı da halk musikisine hayrandır. Böyle bir manzara pek az millette görülür."*(Nayır, Temmuz 1954: 45–46).

İkililik ile başa çıkabilmek için bütüncül batılılaşma şarttır. Batılılaşırken geleneklerimizin, göreneklerimizin, tarihimizin etkisini elbette ki göz ardı edemeyiz; ama eskinin sırtından geçinenlerin yeniyi boğmalarına izin verilmemelidir. Modern Türkiye ekseninde olaya dikkat çeken Günyol'a göre bireyin modern dünyanın nimetlerinden yararlanırken hâlâ Orta Çağ'dan kalma donmuş zihniyet ile kendisini ifade etmesi söz konusudur. Ona göre fen bilimlerindeki muazzam gelişmelere rağmen insanın kendisini Orta Çağ'ın durağanlığı ile ifade etmeye devam etmesi kültürel ikiliğin kaynağıdır. Aslında zihinsel bir hastalık olan kültürel ikilik, aydının bölmeli bir kafaya sahip olmasına yol açarak gideceği yönün farkında olmamasına neden olmaktadır. Eyuboğlu,

konuya biraz daha eleştirel yaklaşarak ilerici gözükenin gerici, gerici gözükenin de ilerici olması ihtimalinin bulunduğunu belirtmektedir. Ona göre, bunun tarihimizdeki örneği Abdülaziz'dir. Yıllarca gerici olarak nitelendirilen Abdülaziz aslında Namık Kemal ya da Şinasi kadar ilericidir. Avrupa'yı ilk kez ziyaret eden, demiryolunu gerekirse Topkapı Sarayı'ndan hatta göğsümden geçirebilirsiniz diyen, Batılı eserleri çeviren ilk kurumu açan, ilk kez tek kadını eşi sayan Abdülaziz, zır deli bir padişah olarak tanıtılmıştır. Hâlbuki yaptıklarıyla bu padişah tarihin Batı'ya en açık hükümdarlarından birisi olmuştur.(A.Adıvar, Temmuz 1954; Eyuboğlu, Eylül 1964; Günyol, Kasım 1955; Günyol, Ocak 1965)

Altyapı ve üstyapı devrimleri incelenen bir başka konudur. Tanzimat sonrası modernleşme üstyapı kurumlarına odaklanmış, devleti kurtarmak kaygısı modernleşmenin gidişatını şekillendirmiştir. Gülten Kazgan'a göre süreci farklılaştıran Atatürk'tür. Onun gerçekleştirdiği devrimler Türk toplumunun altyapısına hitap ederek aşağıdan yukarıya toplumu değiştirmeyi amaçlamaktaydı. Elbette Atatürk de kaçınılmaz bir şekilde üstyapı devrimlerini merkeze almıştır. Ancak 1950'den sonra Atatürk'ün üstyapı devrimleri bilinçli bir şekilde ön plana alınarak, şekilsel bir Atatürkçülük yaratılmıştır. Günyol'a göre ise Atatürk gibi ateş yakıcılara karşı çıkan kişilerin Atatürk'ün heykellerini yaparak ateşin küllerini korumaya çalışmaları Osmanlı'dan kalma softalığı canlandırmaktan başka bir şey değildir. (G. Kazgan, Ağustos 1962; Günyol, Mart 1965).

Batı taklitçiliğine dayanan dar pozitivizm, burjuvazi yaratma kaygısıyla bütünleşip, üst yapı devrimlerini ön plana çıkaran bir devrim tanımlaması yapmıştır. Bu tanımlamanın dikkat çekici noktası devrimleri halka mal etmeye çalışmaktan ziyade yüzeysel değişmeleri yeterli görmesidir. Yüzeysel değişme taraftarı olanlar Haydar Kazgan'a göre, Osmanlı Devleti'nin çarpık sistemini devam ettirmek isteyen bir aylaklar sınıfı yaratmışlardır. Aylaklar sınıfını, esas manada destekleyenlerse kapitalizmle bütünleşerek, Batı ajanı haline gelmiş olan para babalarıdır (G. Kazgan, Ağustos 1962; H. Kazgan, Aralık 1964). Günlük çıkarlarının peşinde koşan bu kişiler için kitlenin içinde bulunduğu durum önemli değildir. Vedat Günyol konu ile ilgili olarak şunları söylemekte: *" Batı dünyasında burjuva egemenliğinin bütün gücüne rağmen paranın yanında zekânın ve kültürün de gelişip, üstünlük kazanmasına önem verilmiştir. Bizde ise zekâdan yana inanılmayacak kadar yoksul, kültürsüz kendi çıkarından başka bir şey düşünmiyen bir zenginler azınlığı türemiştir. Bunlar devlet işlerine, kültür işlerine el atmakta ve onarılmaz bir aşağılık duygusu içinde düşünce özgürlüğünü yok etmeye çalışmaktadır."(Günyol, Haziran 1966: 22).* Kitlenin hareketsizleştirilebilmesi için Batı ile evrenselleşen özgür düşüncenin kökleşmesine engel olunmalıdır. Özgür düşüncenin ülke topraklarında kökleştirilmesi Türk insanının gelişimini engelleyen binlerce yıllık karanlık ortamın aydınlığa kavuşturulabilmesi için şarttır. Başarı, Batıcı, bilimci, akla ve mantığa dayanan, gerçekçi bir zihniyetle mümkündür (Eyuboğlu, Mart 1965; Eyuboğlu, Ağustos 1965; Günyol, Kasım 1964).

Osmanlı ve Türk modernleşmesinde aydınların benimsediği akım pozitivizmdir.

Bilimsel ve tekniksel gelişmeler paralelinde burjuvazinin dini inançlarının zayıflaması Fransa'da pozitivizmi şekillendirmiştir. Pozitivizm aydınlarımızın Batı'yı, Hıristiyanlığa bulaşmaya gerek kalmaksızın anlamalarını sağlamış, dinin laikleştirilmesini sağlayarak kültürel ikiliği çözümlemede anahtar rol oynamıştır (Timur, 1993). Kültürel ikiliğin Modern Türkiye'ye hâkim olmasını engelleyebilmek için laiklikten taviz verilmemesi gerekmektedir. Laiklikten taviz verilmesi, akıl ve bilimden de taviz verilmesi anlamına geleceğinden devlet yapısı laikliği savunmalıdır. Türkiye'de bu dünyacı anlayışın kabulü Avrupa'dakine benzer tarihsel dinamiklerin etkisinde gerçekleşmemiştir. Rönesans, Reform ve Aydınlanma uzun yüzyıllar devam eden bir süreç sonrasında laikliliğin, Avrupa siyasetinde hâkim olmasını sağlamıştır. Türkiye'nin bu süreçleri yaşamadan kabul ettiği laiklik, gelenekçi çevrenin muhalefet ettiği konulardan birisi olmuştur. Yeni Ufuklar, laikliğe taviz vermeksizin sahip çıkmıştır; çünkü dergiye göre laikliğin aradan çıkması devrimlerin hızla ortadan kalkmasına neden olabilirdi. Laiklik, akla ve bilime olan inancın güçlenmesini sağlayacak, donmuş zihniyetin Türk toplumunda yarattığı karmaşayı çözümleyip yayılmasını engelleyecek, donmuş zihniyet yaygınlaşamayınca da din sömürüsü mümkün olmayacaktı. Bu noktada gerçek dindar, inançlarıyla baş başa olup vicdanen herkesin rahatça, özgürce yaşayabilmesine izin veren, dini sömürü aracı olarak kullanmayan kişidir. (Anday, Kasım 1963; Eyuboğlu, Kasım 1963).

Osmanlı toplumunda ikiliğin giderilmesini sağlayacak kavram ve kategori dönüşümünün gerçekleşememesi durumu söz konusudur. İkililiğin çözümlenmesini sağlayacak olan dinamiklerden toplum mahrumdur. İdeolojinin sınırlarını zorlayan yeni bir dünya görüşünün oluşamaması, düşün özgürlüğünün varlığı ya da yokluğuyla ilgili olmaktan ziyade toplumsal koşullarla bağlantılıdır. Avrupa'da özgür düşüncenin ortaya çıkışında kapitalizmin belirleyici rolü, kitlelerin yeni fikirlere açık olmasını sağlayarak kavramda ve kategoride dönüşümü yanında getirmiştir. Osmanlı toplum yapısındaysa feodalizmin çözülmemiş olması ya da çözülme durumunda olması gerçeği, düşünsel altyapının dinamiklerinin şekillenmesine engel olduğundan kavramda ve kategoride dönüşüm sağlanamamıştır. Bu sebeple toplum ciddi bir ikilik ile karşı karşıya kalmıştır (Yavuz, Nisan 1974). Yavuz'a göre kültürel ikilik Türkiye şartlarında daha farklı bir karaktere sahiptir. İster ilerici aydınların değerleri olsun ister muhafazakâr kesimlerin değerleri olsun her ikisi de diyalektik öz başkalaşımdan ziyade yüzeyde ve biçimde ayrışıma işaret etmektedirler. Yani her ikisi de değersel açıdan Osmanlı burjuvazisinin kültür-değer düzenine bağlıdırlar. Atatürk döneminde Batı merkezli halkçı-hümanist devrim felsefesi farklı bir kültür-değer düzeni yaratmış, ancak onun ölümü sonrasında Osmanlı burjuvazisi kültür-değer düzeni tekrar ağır basarak kültürel ikiliğin çözümlenmesine engel olmuştur. Medreselerin yerini cumhuriyet okulları almış; ancak okullarda Osmanlı burjuvazisinin kültür-değer düzeni devam ettiğinden bu düzene bağlı diplomalı yarı aydınlar ortaya çıkmıştır. Ayrıca kültürel ikiliğin sadece Osmanlı Devleti için geçerli olduğunu düşünmek yanlıştır. Avrupa da benzer durumla karşı karşıya kalmış; ama uzun yıllara yayılan bu durumun dönüşümünü sağlamıştır (Yavuz, Ağustos 1966, Yavuz, Nisan 1968).

Eyuboğlu, Şerif Mardin'in Bihruz Bey'de simgeleştirdiği aşırı batılılaşmış züppe imajına dikkat çekmektedir. Önceden bahsettiğimiz Batı'nın Batı dışı bir ülkede metalaştırılması durumu özellikle aşırı batılılaşmış kişiler için geçerlidir. Onlar Fransızca bilmenin, Batılı gibi giyinmenin, Batılı gibi hareket etmenin çevresindekilerden farklı olmalarını sağladığını düşündüklerinden yüzeysel Batılılaşmayı yeterli görmüşlerdir. Ancak onlara göre yeterli olan bu Batılılaşma, yanında merkez-çevre çatışmasını getirmiştir. Devletin merkezi otoritesini artırmak için giriştiği yeniliklerin yol açtığı yabancılaşma, Bihruz Bey örneğinde simgeleşen Batı'ya çevrenin tepki göstermesine yol açarak modernleşmenin zıddı olan cemaatleşmeyi yaratmıştır (Mardin, 2007). Eyuboğlu dolaylı yoldan cemaatleşmeyi destekleyen Batılı tipi eleştirmiş, Avrupa'nın nimetlerinden yararlandıktan sonra elde ettiği deneyimi toplumunu kalkındırmak için kullanmayan kişilerin ilerici değil gerici olduğunu belirtmiştir. Hatta daha da ileri giderek Sivas'ın herhangi bir ilçesinde ebe okulu açan kişinin daha ilerici olduğunu iddia etmiştir. Aynı durumu Türk kadınlarından yola çıkarak değerlendiren Erhat, devrimci geleneğin yetiştirdiği kadınların fildişi kulelerine hapsolarak köylü kadınlardan kendilerini soyutlamalarını eleştirmiş, modernleşmenin dinamiklerini Türk kadınına yayma görevinin devrimci kadınlara ait olduğunu söylemiştir (Erhat, Kasım 1957; Eyuboğlu, Eylül 1964).

Yeni Ufuklar, modernleşme bağlamında aydın tartışmasını değerlendirerek Türkiye'de üç tip bilgiyi üreten, yayan ve kullanan grup olduğunu belirtmiştir. Bunlar softalar, kara aydınlar ve gerçek aydınlardır. Softalar değerlendireceğimiz ilk gruptur. Softa kavramıyla skolâstik düşünce özdeşleştirildiğinden dergi, softaları özgür düşünen Türkiye'nin önündeki en büyük engel olarak görmüştür. Onların yaşamasını düşledikleri düşünsel birikim donmuş bilgiden kaynağını almaktadır.

Bir inanç üstüne körü körüne bağlanan softa, zihninde yer edinen bilginin tek gerçeklik olduğuna inandığından o gerçeğin değiştirilmesine ve eleştirilmesine sıcak bakmaz. Düşünebilecekken düşünemediğinden zihniyetini tek bir görüşe bağlamıştır. Yobazlığı erken bunamaya yönelik bir kafa hastalığı olarak tanımlayan Kemal Tahir'e göre Türkiye'de yobazlığın oluşmasını sağlayan çok güçlü tarihsel dinamikler vardır. Ekonomik tabanlarının olmaması nedeniyle tekke ve tarikatların her halükarda devlete bağlı olması ve dinsel emirlerin toplumsal yaşamı kolaylaştırması softaları içlerine kapanık hale getirmiştir. Tarih boyunca ilerlemeye karşı çıkan softalar, yeni bir düşünsel birikim yaratmaktansa eskiyi muhafaza etmenin kolaylığına kaçtıklarından fikirlerini kendilerini savunabilmek için durağanlaştırmış ve sertleştirmişlerdir. Bu sertleştirme ilerici niteliğe sahip her hareketin bağnazlaştırılmasıyla sonuçlanmıştır (Baykurt, Eylül-Ekim 1959; Eyuboğlu, Eylül-Ekim 1959; Tahir, Ocak 1960). Eyuboğlu'nun şu örneği anlatmak istediğimiz noktaya ışık tutmaktadır. "*Mevlana Celâlettin bir idealistti; onun düşüncesini kurtulduğu çıkmaza yeniden sokan nice Mevleviler ise bir softadır. Mevlana: Ya olduğun gibi görün, ya göründüğün gibi ol mu demiş? Onlar tam olmadıkları gibi görünmüş, tam görünmedikleri gibi olmuşlardır.*" (Eyuboğlu, Eylül-Ekim 1959: 124).

Hac için Konya'ya Mevlana'nın türbesine koşanların durumuysa daha ilginçtir. Aslında bu Mevlana'nın anlaşılmadığı ya da bazı çevreler tarafından anlaşılmasının engellendiğini göstermektedir. Bunu yapan da softadan başkası değildir. Tanrı, "her yerde hazır ve nazırdır" anlayışını kabul eden bir düşünürün türbesine dinsel anlam yüklenen ziyaretler düzenlenmesi onun anlaşılamayıp, kalıplaştırıldığını göstermektedir. Zaten softanın zihniyeti tarih boyunca yeni fikirleri bir şekilde durağanlaştırmayı başarmıştır (Özerdim, Nisan 1966).

Softanın karakteri ele alınan bir başka konudur. Softa silik, endişeli ve kararsızdır. Modern Türkiye'yi kendi karakterine uygun bir ülke haline getirmeye çalışan softalar, kadınların okutulmasına karşı çıkmışlardır. Aslında bu durum sadece kadın eğitimine dikkat edilmemesiyle ilgili değildir. " *Onlara göre başımızdaki görevliler,'Allah ve peygamber tarafından" atanmış kimselerdir, hiçbir şekilde hata yapmazlar;"Hata yapıyorlar!' diye söylemek, yöneticilerimizi ulu orta eleştirmek, bizdeki yurt sevgisinin azlığına işarettir. Onlara göre, millet kıpırdamasın, uyanmasın. İşi gücü bırakıp tesbih çeksin. Tıraş olmasın, sakallı gezsin…"* (Baykurt, Eylül-Ekim 1959: 128). Aslında bilinçli-gelenekçi olan softalar, çağdaşlaşmanın değerlerine gözlerini kapatan sağlam bir örgütün azınlıkta olan güçleridirler. Nüfusun önemli kısmını oluşturan bilinçsiz-gelenekçilerin yönlendirilmesinde bilinçli-gelenekçiler anahtar rol oynamaktadır. İşte bu bilinçli-gelenekçiler daha çok softalardan oluşmaktadırlar. Bilinçli-gelenekçiler yalnız ve yöneticilere küskün, us dışı inançlar etrafında bocalayan bilinçsiz-gelenekçilerin arasına dağılarak her mutlu oluşumun akli karşıtını bilinçsiz-gelenekçilerin zihnine yerleştirmektedir. Bu durum akıl dışı kanaatlerin yaygılaşmasına yardımcı olmaktadır. Bu arada sadece dinci softaların bulunduğu düşünülmemelidir; çünkü softalık her çağa has bir hastalık olduğundan her çağ kendi softasını üretmektedir. Türkiye'de de durum pek farklı değildir. Özgür düşünceye engel olan çözüm üretmeyen herkes dergiye göre softadır. Bu sebeple softalığı eleştirmiş olmak için eleştiri yapılmamalı, skolâstik felsefenin hâkim olması için gerekli ortamı hazırlayan herkes softalık kavramı içinde irdelenmelidir. Orhan Kemal'e göre bu türün en tehlikelisi politika softalarıdır. Çünkü ancak onlar aracılığıyla din softaları ülke siyasetini ve günlük çıkarları etkileyebilecek argümanlara sahiptirler. Onların politikacılar aracılığıyla ülke yönetimine sirayet ettikleri dönem tarihin en karanlık devirlerini oluşturmuştur (Anday, Eylül-Ekim 1959; Kemal, Eylül-Ekim 1959; Tonguç, Şubat 1960; Uçkan, Kasım 1966). Aslında bu karanlık devirde softanın zihniyetinin hâkim olmasına yardımcı olan kişileri "kara aydın" olarak tanımlayabiliriz. Kara aydın tanımlamasına geçmeden önce Osmanlı modernleşmesinin biçimlendirdiği aydın tipinin tarihsel bir değerlendirmesini yapmak gerekmektedir.

Osmanlı modernleşmesi mirasa dayanmayan, padişaha güvenmeyen ve pozitivizmden destek alan bir küçük burjuva radikalizmi yaratmıştı. Devrimin altyapısını ve gideceği yönü biçimlendiren bu küçük burjuvazi radikalizmidir. Batı'da 15. yüzyıldan itibaren iç ve dış kaynakları sömürerek varlığını güçlendiren burjuvazi ilerleyen yıllarda aristokrasi, feodalite ve kilise üçlüsüne açtığı savaş paralelinde devrimci karakter

kazanmış, bu üçlüye karşı zafer kazandıkça karakterini biçimlendirmiştir. Türkiye'de ise burjuvazi, feodaliteye karşı bir güç olmaktan ziyade onunla ilişkiye giren muhafazakâr bir güç olmuştur. Bu feodalite-burjuvazi ilişkisi küçük burjuva radikalizminin sınırlarını belirlemiştir. Almanya'nın birliğini sağlamasında ve hızla gelişmesinde Kameralizmin oynadığı rol Osmanlı aydınının dikkatini çekmiştir. Kameralizm'in merkeze alındığı bu ülkede sivil-askeri bürokratlar ulus-devleti güçlendirecek adımlar atmışlardır. Merkantilist Kameralizm geleneğinde olduğu gibi amaç önce üreticinin bilinçlendirilmesi, üretimin artırılması, bunun paralelinde elde edilecek gelirle de merkezi bir ordu kurarak ülkenin modernleştirilmesidir. Bu çerçevede Kameralizm, devletçi, seçkinci bir aydın grubunun ortaya çıkmasına yardımcı olmaktaydı. Bihruz Bey etrafında simgeleşen merkez, Kameralizm ile bütünleşerek geniş kitlelerin aydına bakış açısının sınırlarını belirlemiştir (Mardin 1990; Özlü, Eylül 1965; Timur, 1993) .

Potlaç kavramı konuyu anlamamızda bize yardımcı olabilir. Kapitalizm öncesi topluluklarda ekonomik ve kültürel yaşamın potlaç tarafından biçimlendirildiği iddia edilmiştir. Bu kavrama göre "veren el alan elden üstündür". Toplumsal bir korunma mekanizması olarak potlaçta zenginliği elinde toplayanların karşılık beklemeksizin zenginliklerini alt sınıflarla paylaştırması beklenir. Paylaşımın niteliği ve niceliği arttıkça paylaştıran kişinin toplum içindeki statüsü de artar (Adanır, 2004). Bu durum Osmanlı toplum yapısı içinde geçerliydi. Kitle devletten, devlet büyüklerinden ve zenginlerden sahip olduklarının bir kısmını paylaşmasını beklemekteydi. Sarayın elindekileri çevre ile paylaşması meşruluk sağlayabilmesi için şarttı. İşte kapitalizmin genelde yeryüzünde, özelde ise Osmanlı Devleti'nde yarattığı deformasyon, potlacın işlevini bozmuştur. Kameralizm paralelinde Osmanlı Devleti'ni modernleştirmeye çalışan küçük burjuva radikalizmi, hep alan ama hiçbir şey vermeyen bir devlet yapısının ortaya çıkmasına sebep olunca kitleler bunun sorumlusunun Batılılaşma ve onun ürettiği aydınlar olduğunu düşünmüştür (Mardin, 2007).

Halk için aydın, değerlerini göz önünde bulundurmaksızın ona Batı'yı zorla dayatandır. İşte Yeni Ufuklar tam bu noktada ayrıma giderek aydın kavramının kara aydın ve gerçek aydın olmak üzere ikiye ayrılarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu çerçevede aydının karakteri, sorunları ve en önemlisi de belli bir merkezin isteklerine göre hareket etmesi gerçeği üstünde durulmuştur. Aydınımız Avrupa'da yaşanan burjuva devriminin yarattığı altyapıya sahip olmadığından bağımlı durumdadır. Ekonomik özgürlüğü keskin bir şekilde devlete bağlıdır; çünkü devlet onun yeteneklerini sergileyebileceği ortamı yaratan tek güçtür. Onun geçimini temin edendir. Bu sebeple düşünce ile eleştirinin sınırlarını belirleyen devlettir (Türköne; 1995). Kendisini merkezle ifade etmek zorunda kalan aydınımız, küçük burjuva olduğu için altyapıya düzen değişikliği getiremeyecek, eğitimini Batı'dan aldığı için eski seçkinleri ve din öğesini etkisiz kılarak Batı'nın üstyapısını hâkim kılmaya çalışacaktır. Batılılaşmayı kitlelere zorla kabul ettirmeyi benimsediği ölçüde yukarıdan devrimcilik yapacaktır (Oran, 1995). Eyuboğlu'na göre Osmanlı bürokrasisinin Milli Mücadele yıllarında izlediği pasif politika kara aydınlarımızın oluşmasını sağlamıştır. Tanzimat'tan beridir Batılılaşmayı

şekilsel ölçülerle değerlendiren bu aydın tipi, baloları, kadeh tokuşturmayı Batılılaşma olarak algıladığından kendisi gibi olmayan kitleyi küçümseyerek ben anlatsam da onlar anlamaz sonucuna varmış, onu cahilliğe terk etmiştir. Osmanlı Devleti'nde bilgiyi üreten ve yayan gücün devlet tarafından yönetici olarak kullanılması Osmanlı eşitsizliğinden destek alarak varlığını sürdüren bir aydın sınıfı yaratmıştır. Değişiklikten hoşlanmayan, günü kurtarmaya çalışan bu aydın kara aydının altyapısını oluşturmuştur (Eyuboğlu, Ocak 1965; Eyuboğlu, Ağustos 1960; Özlü, Eylül 1965).

Dil Devrimi'ne karşı alınan olumsuz tavrı eleştiren Eyuboğlu, kara aydının ne olduğunun tanımını şu şekilde yapmaktadır: "*Bizim memleketimizde dil devrimini ve belki bütün devrimleri duraksatan, oturum diyecek yerde in'ikad diyen ne devlet, ne millet, ne sağcılar, ne solcular, ne gerçek demokratlar, ne gerçek halkçılar, ne gerçek dindar, ne de gerçek dinsizler. Bir çeşit ve oldukça bol aydınlar var ki bizim memlekette yalnız kendi çıkarını düşünür; çıkarı sarsıldığı zaman Atatürk'e, İnönü'ye, Menderes'e, gelmiş gelecek bütün başlara, boş verir; her düşene oh olsun deyip, her çıkandan kendi çıkarlarını beklerler. İşte onlardır asıl devrim gücümüzü alttan alta kemiren, başlanmış işlerin yarıda kalmasına önayak olan. Bulanık suda balık avlayan, çıkar düşünmeden çalışanların ayağını kaydıran, baştakilerle gerçek devrimcilerin arasını açan onlardır, o satılık aydınlar."* (Eyuboğlu, Haziran 1958: 3) Eyuboğlu tavrını daha da sertleştirerek ülkenin düşmanlarının zorbalar, diktatörler, eşkıyalar olmadığını beş kuruş için beş milyon insanın canının yanmasını göze alan, halkı halk adına, ahlakı ahlak adına, bilimi bilim, dostluğu dostluk adına sömüren kişilerin esas düşman olduğunu belirtmiştir. Ona göre kara aydınlar hep çatan, leke süren, suçlayan insanlardır (Eyuboğlu, Temmuz 1958; Eyuboğlu, Ocak 1963). Hatta Eyuboğlu, kara aydınlar ile halk arasındaki ilişkinin tarihsel, edebi birikimini Karagöz ve Hacivat'tan örnekleyerek şunları söylemektedir. *"Hacivat donmuş bir kültürün adamıdır, Karagöz ise, bütün bilgisizliğine karşın, söz dinler, anladığı kadarını söyler, aklı yatıncaya kadar ne demek istendiğini sorar ve Hacivat'ın dolaplarına düşmek pahasına da olsa, olumlu işlere girişir. Mutlu azınlığın çıkarcı temsilcisi Hacivat, Karagöz'ün ve halkın dost gözüken düşmanıdır. Yar bana bir eğlence diye çağırdığı Karagöz'e kendi çıkarına işler teklif eden Hacivat, sanat bahanesiyle halk devletine, Atatürkler'e, İnönüler'e kazık atan aydınlara çok benzemiyor mu?"* (Eyuboğlu, 1996: 46) Para babaları ile kara aydınlar arasındaki ortaklık bu ikisinin huzurlu yaşayabilmesi için gereklidir, çünkü ülkenin aydınları birbirleri ile mücadele ederken, kara aydınları kullanan para babaları rahat yaşamlarına devam etmektedirler. Günyol'a göre Peyami Safa, Samet Ağaoğlu ve Abdülhak Şinasi Hisar gibi kişiler aklın ve bilimin gücüne inanmayan topluma ayna tutarak geçinen insanlardır. Aslında kitaba yaklaşım, softanın, kara aydının ve para babalarının ortak noktalarından birisini somutlaştırmaktadır. Gülten Kazgan'a göre bu kişilerin mobilyacıya gittiklerinde en son baktıkları hatta hiç bakmadıkları eşya kitaplıktır. Son model alınan lüks yatak odalarının yanında kitaplık sönüktür. Kitaplık bir köşede süs olarak bekletilmek için alındığından içinde magazin dergileri haricinde herhangi bir eser bulma şansınız yoktur. Aslında

kitapsızlık fakir, zengin, cahil, eğitimli demeden Türkiye'de insanların buluşabildikleri tek sınıf farksızlığıdır (Eyuboğlu, Ekim 1970; G. Kazgan, Nisan 1964; Günyol, Mart 1960).

Aydınlar hakkında 1955 yılında yapılan soruşturma, gerçek aydın hakkında kanaate ulaşmamızı sağlamaktadır. Dergi için gerçek aydın, devrimin ışığına sahip olandır. Sağduyusunu yitirmemiş, topluluk bilincinde olan, yeni bir şeyler yaratmak için çaba harcayan, fildişi kulesine kendisini hapsetmeyerek tecrübe ve birikimini gerçeklerden taviz vermeksizin kitlelere yaymaya çalışan namuslu kişi gerçek aydındır. Aydın kişi, bilimsel düşünerek akıl ve mantık paralelinde çıkarımlar yapabilmelidir. Yurt ve dünya ölçeğindeki sorunların ya da yeniliklerin açıklanmasında, eleştirilmesinde, irdelenmesinde başvurulan yol sadece bilim olmalıdır. Ancak bilim, İkinci Dünya Savaşı sonrasında sezgiciliğin arkasına saklanarak yayılan bilimsel anlayıştan destek almamalıdır. Sayıları bol olan kara aydınlardan gerçek aydınları ayıran en önemli iki unsur eleştirebilme gücü ve sorumluluk bilincidir. Gerçek aydın her zaman azınlığın yanında yer alarak, iktidarın baskısına karşı ayakta durarak, eleştiri gücünü kaybetmeyerek halkın yararına uygun olanı belli bir sorumluluk bilinci içinde gerçekleştirebilmelidir. Sorumluluk bilincine sahip olan aydın akla, mantığa, bilime ihanet etmeden bildiklerini halka yayarak kara aydının sayısını azaltmaya çalışmalıdır (Diren, Şubat 1955; Günyol, Ağustos 1954; Kartal, Şubat 1955; Tütengil, Ocak 1955).

Aydınlarımızın asıl gerçekler dururken yan gerçeklere yönelmelerine sebep olan cesaretsizliklerinin arkasında ekonomik kaygılar yatmaktadır. Kara aydınlar para babalarıyla kurdukları ilişki sayesinde geçimlerini temin edebilecek yollar bulabilmektedirler. Geçim kaygısı sebebiyle dirençli aydınlar fikirlerinden taviz vererek varlıklarını sürdürmeye çalışmışlardır. Bu durum aydınlarımızla zenginlerimiz arasındaki farklılığı açıklamaktadır. Çünkü gerçek aydınlarımız softalar ya da kara aydınlar karşısında Batı'daki gibi kendilerine koruyucu bulamamış, devlet fikirlerini ifade edebilecekleri yegâne güç olmuştur. Haydar Kazgan'a göre aydınlarımızın yol göstericilik işlevini tam olarak gerçekleştirememesinin nedeni Türk toplumunun Batı'dakine benzer bir burjuva sentezine ulaşamamış olmasıdır. Aydınların burjuvalaşamama sebebiyle bürokrasiye, devlet memurluğuna mahkûm kalmaları sert kalıplar içine girmelerine sebep olarak Doğu tipi otoriter devlet anlayışına fazla ses çıkarmamalarına yol açmıştır (H. Kazgan, Şubat 1965; H. Kazgan, Mart 1965; Yörükoğlu, Şubat 1955) .

Gerçek aydının kendisini şehirlerde konumlandırarak taşrayla ilgilenmemesi, taşranın gerçek aydının temsil ettiği değerleri tanımasından ziyade önceden var olan memur-aydın tipinin değerleri ile yola devam etmesine sebep olmuştur (Günyol, Kasım 1969; H. Kazgan, Nisan 1965). Halil Aytekin'in verdiği şu örnek anlatmak istediğimiz konuyu netleştirmektedir. "*Kaldığım on gün içinde, bu türbelerin önünde, çok uzak yollardan gelmiş adaklı-niyazlı, sakalları bıyıkları birbirine karışmış, küme küme ziyaretçileri göstererek: Tekke açıldı mı ki bunlar bu kadar serbest geliyorlar? dedim Sorduğum bu sual karşısında, yüksek tahsilli yabancı memurundan, yerli esnafına kadar*

hepsinden aynı cevabı aldım:"Açılmadı ama idare ediyorlar." "İdare ediyorlar ama memleket nereye gidiyor? Hani Atatürk İnkılâbı? Hani, inkılâpları koruma kanunları, falan filan" diyecek oldum. Oyun ve tavla partilerinden başlarını isteksizce kaldıran bu aydın kişilerin, hepsinden birden aldığım tek cevap: Şimdi memlekette demokrasi var. Hem adam sen de boşver, dünyayı biz mi ıslâh edeceğiz?" (Aytekin, Şubat 1955: 334) Boş verici tavırla idare ediyorlar inancının bütünleşmesiyle somutlaşan bu zihinsel ortamı, gerçek aydın asla kabul etmemeli ve yayılmasını önlemelidir. Gerçek aydın kendisini fildişi kulesine kapatarak halk ile kaynaşmaktan kaçınmamalıdır. Aydın, halkı hor görerek kendi suçunu onlara yüklemek yerine onu anlamalı ve ona kendisini anlatabilmelidir. Hayatını fikre ve geniş kitleleri aydınlatmaya adayan bir avuç aydın, fildişi kulesine kendisini kapatan binlerce aydından çok daha fazla iş başarabilir. Yani aydın kişi kitap okumaya ayırdığı zaman kadar kitlelerin arasına karışarak aksiyon yaşamalıdır; çünkü hareketin dışında kalarak harekete katkıda bulunabilmek mümkün değildir (Boran, Eylül 1962; Kocagöz, Kasım-Aralık 1959; Tütengil, Mayıs 1959).

Gerçek aydının dikkat etmesi gereken iki nokta daha vardır bunlar, bölmeli kafalılık ve taklitçiliktir. Birbirine bağlı bu iki kavramdan birinin yaygınlaşması kaçınılmaz olarak diğerinin de yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Günyol'a göre Türkiye'de çok çeşitli, zengin bir kültürel, tarihsel birikim olduğundan bölmeli kafa anlayışı ülkemizde yaygındır. Bölmeli kafa anlayışının yaygınlığı yanında taklitçiliği getirmektedir. Batı'nın kaynaklarından yararlanan aydınlarımız ve toplumumuz bir kısır bir döngü içinde onu taklit etmektedir. Gerçek aydın ancak yaratıcılığını geliştirdikçe hem içinden çıktığı toplum için hem de kendisi için yararlı işler yapabilir. Batıyı taklit etmekten kurtulmanın yolu ise bütüncül batılılaşmadan geçmektedir (G. Kazgan, Şubat 1963; Günyol, Kasım 1955). Hümanizma, aydının niteliğini, sorumluluklarını belirleyen bir başka kavramdır. Yerel bir bakış açısıyla aydın kavramının değerlendirmesi, aydın kavramının arkasında bulunan evrenselliğin göz ardı edilmesine yol açarak, çağımızın evrensel değerlerine önem vermeyen bir aydın tipi yaratmaktadır. Gerçek aydın, yerel ve evrensel gelişmeleri bütün insanları kapsayacak şekilde irdeleyerek aydınca bir düzen yaratabilmelidir. Hümanist aydın bu çerçevede hem ülkesinde hem de başka ülkelerde insan haklarını ihlal eden her türlü adımın, tavrın karşısında durmalıdır (İsmet Zeki Eyuboğlu, Mayıs 1974) . Cavit Orhan Tütengil,10 Ekim 1965 seçimleri sonrasında yazdığı "Aydınların Yenilgisi" adlı makalesinde aydınların durumuna değinerek onlarla ilgili şu sonuçlara varmaktadır*: "Aydınlarımız politikacılarla birlikte hareket ederek bir post kapma yarışına girmiştir. Bazen yangeldizm bazen de koyu bir karamsarlık onları eylemden alıkoymaktadır. Halk çoğunluğunun gözünde soyut bir kavramdır. Halkla iç içe girmeyi pek düşünmemektedir. Görüş ayrılıklarının önemli bir kısmı temel fikirler ya da kuramlar etrafında toplanmaktan ziyade kişisel çatışmalardan kaynaklanmaktadır"* (Tütengil, Aralık 1965: 24–26). İşte aydın, hümanist bakış açısıyla ancak evrensel ile yerelliği bütünleştirebilirse yenilmekten kurtulabilir.

SONUÇ

Zengin kadrosuyla Yeni Ufuklar dergisi, uzun yıllar düşünce tarihimize katkılarda bulunmuştur. Dergide Batılılaşma, aydın, Anadoluculuk, eğitim gibi düşünsel dinamiklere hitap ederek zihinsel altyapımızı ortaya çıkaran tartışmaların yanında sosyal ve edebi konular da işlenmiştir. Makalede Batılılaşma ile aydın konularını ele aldık. Birbirine paralel bu iki konuya, Yeni Ufuklar dergisinin nasıl yaklaştığı üzerinde durduk. Başta Sabahattin Eyuboğlu ve Vedat Günyol olmak üzere Gülten Kazgan, Haydar Kazgan, Melih Cevdet Anday, Cavit Orhan Tütengil ve Hilmi Yavuz'un fikirleri, derginin bu iki konuya yaklaşımını yansıtırken bizlere yardımcı oldu.

Batılılaşmak dergiye göre bir zorunluluktur; ama Batılılaşmak sadece Batı'nın tekniğini almak anlamına gelmediğinden bu zorunluluğun belli sınırları bulunmaktadır. Zihniyette Batılılaşabilmek modernleşirken izlenmesi gereken yoldur. Yani tekniği almak modern, gelişmiş, Batılı bir toplum olmanızı sağlamamaktadır. Aksine sınırları belirgin olmayan metalaştırılmış bir Batılılaşma yanında fetişleşmeyi getirdiğinden toplumsal dinamikler, yüzeysel modernleşme ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu durumun önlenebilmesi ancak Batı'nın yaratıcı, hümanist, akılcı düşünce biçiminin alınabilmesiyle mümkündür. İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda Avrupa ve Amerika'da bilim ve tekniğe güvenin azalması maneviyatçı fikirlerin güçlenmesine yol açınca, Türkiye'de bazı çevreler bu süreçten yararlanmak istemiştir. İşte Yeni Ufuklar, akıl ve bilime olan inancın sarsılmaması gerektiğini savunarak bilim ve teknik alanlarında yaşanan manevileşme eğilimlerine karşı çıkmıştır. Tanzimat Fermanı sonrasında sınırları belirginleşen kültürel ikilik dergiye göre Batılılaşmanın önündeki temel engeldir. Özellikle bürokratik tabakanın modernleşirken Kameralizm'in etkisi altında kalarak modernleşmenin külfetini kitleye yüklemesi, modernleşme çabalarına sıcak bakılmasını engelleyerek Batı değerleri ile ahlaki çöküntü arasında paralellik kurulmasına yol açmıştır. Bu kültürel ikiliğin ortadan kaldırılabilmesi için dergi, Batılı düşünce biçiminin güçlendirilmesi gerektiğini iddia etmiştir. Kültürel ikilik anlatılırken Bölmeli kafalılık, yamalı bohçacılık gibi kavramlar kullanılmıştır. Aslında burjuva devrimini geçirmemiş bir toplumun burjuvalaşma özentisi kendisini hissettirmektedir. Burjuvalaşamayan aydınlar ve kitleler burjuvazi değerleriyle kendilerini tanımlamaya çalışırken bölmeli kafalılık ve yamalı bohçacılığın etkisi altında kalmışlardır. Bu etki sebebiyle Batı'nın evrensel değerleri, derinlere işleyemeden yüzeyde kalmakta, ikiliği güçlendiren dinamikler ortadan kaldırılamamaktadır. Bu noktada kültürel ikiliğin derinleşmesini engelleyebilmenin yolu laiklikten taviz verilmemesi ve şekilsel Atatürkçülükten uzak durulmasıdır. Donuk, statik düşünceden destek alarak modern değerlerin yerleşmesini engelleyen din sömürüsünü sonlandırabilmek için laiklik hem devletin işleyişinde hem de toplumsal yaşamda etkin unsur haline getirilmelidir. Ayrıca kültürel ikiliği önleyebilmek için üstyapıcı devrimlerden ziyade altyapıcı devrimleri merkeze almak, Batı'nın evrensel değerlerinin ülkemize daha rahat yerleşmesine yardımcı olacaktır.

Batılılaşma ekseninde ele alınan aydın tartışması, derginin üstünde önemle durduğu konulardan birisidir. Gerçek aydınının nasıl olması gerektiğinden yola çıkılarak bilgiyi üreten ve yayan güçler arasında bir sınıflama yapılmıştır. Dergiye göre Türk düşünce tarihinde softalar, kara aydınlar ve gerçek aydınlar bilgiyi üreten ve yayan güçlerdir. Dergi, softalara şiddetle cephe almış, softanın donuk zihniyetinin yaygınlaşmasının zararlarına dikkat çekerek yaratıcı düşüncenin softanın zihniyetini dönüştürmesini zorunlu görmüştür. Ayrıca softalık, sadece din ile iç içe bir kavram olarak irdelenmemiş, özgür düşüncenin yaygınlaşmasını engelleyen, düşünceyi skolâstikleştiren her şey bu kavramın içinde değerlendirilmiştir. Bilinçli-gelenekçiler ile bilinçsiz-gelenekçiler arasında da ayrıma gidilmiştir. Toplumun önemli kısmının bilinçsiz olduğu ve bilinçli gelenekçi olan softaların bilinçsiz gelenekçilerin zihniyetini şekillendirdikleri üstünde durulmuştur. Osmanlı devlet düzeninin pragmatik yapısının yarattığı kara aydınlara da dergi, tıpkı softalara olduğu gibi sert tavır takınmıştır. Kara aydınlar, içinde yaşadığı toplumun ihtiyaçlarının farkında olmayan, Batı'nın üstyapısını hâkim kılmaya çalışan güçtür. Para babaları ile derin ilişki içinde bulunan kara aydınlar para babalarının gücünü artırabilmek için özellikle bürokraside etkin olmuşlardır. Gerçek aydın da kaçınılmaz olarak kendisini devlet ekseninde ifade etmiştir. Burjuvalaşamamış bir toplumda aydının geçimini, devlet aracılığıyla sağlamak zorunda kalması bu duruma sebep olmuştur. Dergiye göre gerçek aydın, bürokratik çizginin dışına çıkarak geniş yığınlar ile kaynaşabilmelidir. Tabii Batılılaşmanın mantığı gereği aydın, bölmeli kafalığa, yamalı bohçacılığa yol açacak taklitçi batılılaşmadan uzak durarak, evrensel Batı'nın değerlerini özümseyebilmelidir. Dergi, devlet ile bütünleşmiş aydın imajının düzeltilebilmesi için gerçek aydının neler yapması gerektiği üstünde de durmuştur. Dergiye göre akıl ve bilim çerçevesinde özgürce düşünen, yeni bir şeyler yaratmak için çaba harcayan, geniş kitleler ile bütünleşmeye çalışan, yurt ve dünya sorunlarının farkında olan, eleştirebilen, sorumluluk bilincine sahip kişi gerçek aydındır.

Evrensel değerler ile yerel değerleri bünyesinde toplayan Yeni Ufuklar dergisi akılcı, hümanist, bilimsel bakış açısıyla içinde yaşadığı toplumu siyasal, düşünsel, toplumsal ve edebi noktalardan hareket ederek irdelemiş, onda yaratıcılığı hâkim kılmaya çalışmıştır. Donmuş zihniyetin önüne geçebilmek için Batı'nın yaratıcı zihniyetinin alınmasının önemine dikkat çeken derginin önemli yazarlarına göre bilginin üretiminde ve yayılımında temel rol oynayan gerçek aydın hiçbir zaman akılcı, bilimsel, hümanist hayat algılayışından kopmayıp Anadolu'nun bütünleştiriciliğinden yola çıkarak yerel ve evrensel değerleri dogmatizmden uzak bir şekilde topluma hâkim kılmaya çalışmalıdır.

KAYNAKÇA

Adıvar, Adnan A. "Cevap I (Batı Mı Doğu Mu)", **Yeni Ufuklar**, C.II, S.23 (Nisan 1954), s.337-338.

Adıvar, Adnan A., "Cevap I (Gelenekler Üzerine)", **Yeni Ufuklar**, C.III, S.26 (Temmuz 1954), s.41–42.

Adıvar, Halide Edip,"Orhan Burian",**Yeni Ufuklar**, C.III,S.36(Mayıs 1955), s.441.

Anday, Melih Cevdet, "Bir Düşünür", **Yeni Ufuklar**, C.XX, S.234 (Mart 1973), s.89-93.

Anday, Melih Cevdet, "Cevap V (Batı Mı Doğu Mu)", **Yeni Ufuklar**, C.II, S.23 (Nisan 1954), s.348-349.

Anday, Melih Cevdet, "Laiklik Üstüne",**Yeni Ufuklar**, C.XII, S.138 (Kasım 1963), s.6-8.

Anday, Melih Cevdet, "Softalık Üzerine", **Yeni Ufuklar**, C.VIII, S.88-89 (Eylül-Ekim 1959), s.130-132.

Araz, Nezihe, "Bir Düşünürün Ayrıcalığı", **Yeni Ufuklar**, C.XX, S.234 (Mart 1973), s.144-146.

Arık, Fikret, "Orhan İçin", **Yeni Ufuklar**, C.II, S.15 (Mart 1953), s.81.

Arıkan, Zeki, "Orhan Burian'ın Tarihçiliğimize Katkısı", **Tarih ve Toplum**, C.XIX, S.113 (Mayıs 1993), s.274-279.

Aytekin, Halil, "Aydın Kişilerimiz", **Yeni Ufuklar**, C.III, S.33 (Şubat 1955), s.334-336.

Baykurt, Fakir, "Cevap V (Soruyoruz Softalık)" **Yeni Ufuklar**, C.VIII, S.88-89 (Eylül-Ekim 1959), s.127-128.

Berkes, Niyazi, **Batıcılık,Ulusçuluk ve Toplumsal Devrimler**,İstanbul,Kaynak Yay.,2002.

Boran, Behice, "Memleket Kalkınması ve Aydınlarımız",**Yeni Ufuklar**, C.XI, S.124 (Eylül 1962), s.7-14.

Erhat, Azra Tercüme Bürosu, **Yeni Ufuklar**, C.XXI, S.247 (Nisan 1974), s. 16(8-16)

Erhat, Azra, "Anadolu'yu Dile Getirmek", **Yeni Ufuklar**, C.V, S.55 (Aralık 1956), s.732-736.

Erhat, Azra, "Kadınlarımız", **Yeni Ufuklar**, C.VI, S.66 (Kasım 1957),s.153-159.

Ertop, Konur, "İnsancı Bir Düşünce Adamı: Vedat Günyol", **Varlık**, C.LXV, S.1082 (Kasım 1997), s.33-35.

Eyuboğlu, İsmet Zeki "Atatürkçülük", **Yeni Ufuklar**, C.XXII, S.252, (Eylül 1974), s.19-28

Eyuboğlu, İsmet Zeki "Aydın Sorumluluğu", **Yeni Ufuklar**, C.XXI, S.248, (Mayıs 1974) , s. 35-38.

Eyuboğlu, Sabahattin, **Mavi ve Kara**, İstanbul, Çağdaş Yay., 1996.

Eyuboğlu, Sabahattin, "Cevap I (Soruyoruz Softalık)", **Yeni Ufuklar**, C.VIII, S.88-89 (Eylül-Ekim 1959), s.122-124.

Eyuboğlu, Sabahattin, "Cevap II (Gelenekler Üzerine)", **Yeni Ufuklar**, C.III, S.26 (Temmuz 1954), s.44-45.

Eyuboğlu, Sabahattin, "Din ve Bilim", **Yeni Ufuklar**, C.XII, S.138 (Kasım 1963), s.1-5.

Eyuboğlu, Sabahattin, "Düşünce Özgürlüğü", **Yeni Ufuklar**, C.XIII, S.154 (Mart 1965), s.1-3.

Eyuboğlu, Sabahattin, "Emperyalizm ve Kültür", **Yeni Ufuklar**, C.XVI, S.186, (Kasım 1967) s.6-10

Eyuboğlu, Sabahattin, "Gelişen Türkiye", **Yeni Ufuklar**, C.XIV, S.159 (Ağustos 1965), s.3-6.

Eyuboğlu, Sabahattin, "Halka Saygı", **Yeni Ufuklar**, C.XIX, S.221,(Ekim 1970), s.1-5

Eyuboğlu, Sabahattin, "İlerici Gerici", **Yeni Ufuklar**, C.XIII, S.148 (Eylül 1964), s.1-4.

Eyuboğlu, Sabahattin, "Kara Aydınlık", **Yeni Ufuklar**, C.VII, S.73 (Haziran 1958), s.1-3.

Eyuboğlu, Sabahattin, "Okuryazarlar ve Köy Enstitüleri", **Yeni Ufuklar,** C.VIII, S.99 (Ağustos 1960), s.201-210.

Eyuboğlu, Sabahattin, "Oyunun Dışındakiler", **Yeni Ufuklar**, C.XI, S.128 (Ocak 1963), s.1-6.

Eyuboğlu, Sabahattin, "Sokakta", **Yeni Ufuklar**, C.VII, S.74 (Temmuz 1958), s.41-44.

Eyuboğlu, Sabahattin, "Somutlaşan Kavramlar", **Yeni Ufuklar**, C.XIII, S.152 (Ocak 1965),s.1-4.

Gelir, Yakup, **Yeni Ufuklar Dergisi'nin Sistematik Tahlili ve Edebiyatımızdaki Önemi**, Van, Yüzüncü

Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,2007,s.34

Günyol, Vedat "Hümanizma Açısından İnsan", **Yeni Ufuklar**, C.XXI, S.245, (Şubat 1974) , s. 12-13 (7-13)

Günyol, Vedat, "Amerikan Sesi Radyosuna Mektup", **Yeni Ufuklar**, C.II, S.15 (Mart 1953), s.73-75.

Günyol, Vedat, "Ateş Yakmak", **Yeni Ufuklar,**C.XIII,S.154 (Mart 1965),s.7-10.

Günyol, Vedat, "Avrupa Tekniği mi?, Avrupa Kafası mı?", **Yeni Ufuklar**, C.II, S.23 (Nisan 1954), s.355-358.

Günyol, Vedat, "Bölmeli Kafalar", **Yeni Ufuklar**, C.IV, S.42 (Kasım 1955), s.201-204.

Günyol, Vedat, "Burjuvalık Özentisi Üstüne", **Yeni Ufuklar**, C.XV,S.169, (Haziran 1966) s.19-22

Günyol, Vedat, "Donan ve Donmayan Düşünce", **Yeni Ufuklar**, C.XIII, S.150 (Kasım 1964), s.1-3.

Günyol, Vedat, "Halka Güvensizliğin Nedenleri", **Yeni Ufuklar**, C.XIV, S.157 (Haziran 1965), s.21-24.

Günyol, Vedat, "İleri Yaşamak, Geri Düşünmek ve Ötesi" , **Yeni Ufuklar**, C.XIII, S.152 (Ocak 1965), s.10-13.

Günyol, Vedat, "Kalkınmanın Yolu", **Yeni Ufuklar**, C.XIV, S.161, Ekim 1965, s.35-39

Günyol, Vedat, "Satılmışlık Üzerine", **Yeni Ufuklar**, C.III, S.27 (Ağustos 1954), s.81-83.Günyol, Vedat, "Softalık ve Ötesi", **Yeni Ufuklar,** C.VIII, S.88-89 (Eylül-Ekim 1959), s.133-134.

Günyol, Vedat, "Sonsöz",**Yeni Ufuklar**, C.XXIV, S.275 (Kasım 1976), s.1-10.

Günyol, Vedat, "Topluma Ayna Tutanlarla Işık Tutanlar", **Yeni Ufuklar**, C.VIII, S.94 (Mart 1960), s.13-15.

Günyol, Vedat,"Solculuk Üstüne", **Yeni Ufuklar**, C.XIV, S.164, (Ocak 1966), s.20-23

İbşiroğlu, Mazhar Şevket , "Cevap IV (Batı Mı Doğu Mu)", **Yeni Ufuklar**, C.II, S.23 (Nisan 1954), s.345-347.

İlhan, Atilla, "Dergiler De Ölür", **Yeni Ufuklar**, C.XXIV, S.275 (Kasım 1976), s.40-41.

İmzasız, "Dileğimiz", **Ufuklar**, C.I, S.1 (Şubat 1952), s.1.

Kartal, Rana, "Aydının Görevi", **Yeni Ufuklar**, C.III, S.33 (Şubat 1955), s.336-337.

Kayalı, Kurtuluş, "1940'lı ve 1960'lı Yılların Sınırlı Sayılabilecek Yerlilik Eksenli Düşüncesinin 1990'lı Yıllarda Yitip Gitmesinin Nedenleri ya da Türk Düşünce Dünyasının Yerlilik Nokta-i Nazarında Sathi Bir Okunuşu", **Düşüncenin Coğrafyası-I**, Ankara, Deniz Kitabevi, 2005, s.141-164.

Kayalı, Kurtuluş, "1960'lı Yıllardan Sonra Türkiye'de Sosyal Bilimlerin Gelip Tıkandığı Nokta", **Düşüncenin Coğrafyası-I**, Ankara, Deniz Kitabevi, 2005, s.49-65.

Kayalı, Kurtuluş, "Memleketi Tanımak", **Doğu Batı,** S.29 (Ağustos-Eylül-Ekim-2) 2004, s.57-73.

Kazgan, Gülten, "İlerici-Gerici Çatışması ve Toplumsal Evrim", **Yeni Ufuklar**, C.XI, S.123 (Ağustos 1962), s.12-17.

Kazgan, Gülten, "Kitaplık", **Yeni Ufuklar**, C.XII, S.143 (Nisan 1964), s.5-8.

Kazgan, Gülten, "Yaratıcı İnsan Eksikliği", **Yeni Ufuklar**, C.XI, S.129 (Şubat 1963), s.1-5.

Kazgan, Haydar, "Aylaklar Üzerine",**Yeni Ufuklar**, C.XIII, S.151 (Aralık 1964), s.9-12.

Kazgan, Haydar, "Kültür ve Tüketim Tercihleri", **Yeni Ufuklar**, C.XXIII, S.267, (Aralık 1975), s.11-14

Kazgan, Haydar, "Memleket Yüzeyine Yayılmayan Aydınlar", **Yeni Ufuklar**, C.XIII, S.155 (Nisan 1965), s.24-26.

Kazgan, Haydar, "Türkiye'de Aydınlar Çıkmazı-I"**, Yeni Ufuklar**, C.XIII, S.153 (Şubat 1965), s.8-13.

Kazgan, Haydar, "Türkiye'de Aydınlar Çıkmazı-II", **Yeni Ufuklar**, C.XIII, S.154 (Mart 1965), s.33-36.

Kemal, Orhan, "Cevap II (Soruyoruz Softalık)"**, Yeni Ufuklar,** C.VIII, S.88-89 (Eylül-Ekim 1959), s.124.

Kemal, Orhan, “Cevap VI (Gelenekler Üzerine)”, **Yeni Ufuklar**, C.III, S.26 (Temmuz 1954), s.50-52.

Kocagöz, Samim, “Tehlikeli Düşünceler”, **Yeni Ufuklar,** C.VIII, S.90-91 (Kasım-Aralık 1959), s.182-190.

Mardin, Şerif, **Türk Modernleşmesi**, İstanbul, İletişim Yay., 2007.

Mardin, Şerif , **Türkiye'de Toplum ve Siyaset**, İstanbul, İletişim Yay., 1990.

Nayır, Yaşar Nabi, “Cevap III (Gelenekler Üzerine)”, **Yeni Ufuklar**, C.III, S.26 (Temmuz 1954), s.44-46.

Oğan, Münevver, “Vedat Günyol: Yaşamını Aydınlanma Uğraşına Adamış Bir Aydın”, **Varlık**, C.LXV, S.1082 (Kasım 1997), s.36.

Oğuz Adanır, **Osmanlılar ve Ötekiler (Kapitalizm Öncesi Evrensel Kültür/Zihniyetten Günümüze),** İzmir, Dokuz Eylül Yayınları, 2004.

Oran, Baskın “Az Gelişmiş Ülkelerde Aydın ve Milliyetçilik”, **Türk Aydını ve Kimlik Sorunu**, İstanbul, Bağlam Yay., 1995.

Özerdim, Sami Nabi, “Prof. Orhan Burian Biblografyası (1914-1953)”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, C.XVI, S.3-4 (Eylül 1958-Aralık 1958), s.83-95.

Özlü, Demir “Toplumsal Yapı Değişiklikleri ve Ahlak”, **Yeni Ufuklar**, C.XIV, S.160, (Eylül 1965), s.48-52.

Rifat, Samih, “Mavi ve Kara-Sabahattin Eyuboğlu/Buralı Bir Aydın İçin Portre Denemesi”, **Cogito**, S.21, 1999, s.219-226.

Safa, Peyami, “Türk Düşüncesi ve Batı Medeniyeti”, **Türk Düşüncesi**, C.I, S.1 (Aralık 1953), s.4-9.

Seyda, Mehmet, “Biyografyalar: Vedat Günyol-1”, **Varlık**, C.XXXIV, S.682 (Kasım 1966), s.sayfasız.

Seyda, Mehmet, “Biyografyalar: Vedat Günyol-2”, **Varlık**, C.XXXIV, S.682 (Aralık 1966), s.sayfasız.

Seyda, Mehmet, “Biyografyalar: Vedat Günyol-3”, **Varlık**, C.XXXIV, S.682 (Aralık 1966), s.sayfasız.

Şensuvaroğlu, Haluk Y., “Sevgili Burian”, **Yeni Ufuklar**, C.II, S.15 (Mart 1953), s.76-78.

Tahir, Kemal, “Yobazlık Üzerine”, **Yeni Ufuklar**, C.VIII, S.92 (Ocak 1960), s.221-223.

Tanpınar, Ahmet Hamdi, **Yaşadığım Gibi**, İstanbul, Dergâh Yay., 1996.

Taşer, Suat, “Orhan Burian'ı Kaybettikten Sonra”, **Yeni Ufuklar**, C.II, S.15 (Mart 1953), s.105-106.

Timur, Taner **Türk Devrimi ve Sonrası**, Ankara, İmge Kitabevi, 1993.

Tokgöz, Erdinç, “Batının Doğuya Yardımı”, **Yeni Ufuklar**, C.XVI, S.182, (Temmuz 1967), s.24-29

Tonguç, Hakkı, “Softalık”, **Yeni Ufuklar**, C.VIII, S.93 (Şubat 1960), s.268-269.

Tunaya, Tarık Zafer **Türkiye'nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri-II**, İstanbul, Cumhuriyet Gazetesi Armağanı, 1999.

Türköne, Mümtaz Er, “Gelenek ve Aydın”, **Türk Aydını ve Kimlik Sorunu**, İstanbul, Bağlam Yay.**,** 1995, s.256.

Tütengil, Cavit Orhan, “Aydının Sorumluluğu Üzerine”, **Yeni Ufuklar**, C.VII, S.84 (Mayıs 1959), s.430-431.

Tütengil, Cavit Orhan, “Aydınların Yenilgisi”, **Yeni Ufuklar**, C.XIV, S.163, (Aralık 1965), s. 24-26

Tütengil, Cavit Orhan, “Bir Düşünürün Ölümü”, **Yeni Ufuklar**, C.XX, S.234 (Mart 1973), s.52-56.

Tütengil, Cavit Orhan, “Cevap V (Soruyoruz Aydınlar)”, **Yeni Ufuklar**, C.III, S.32 (Ocak 1955), s.289-290.

Uçarol, Tuncer, “Yeni Ufuklar Dergisinin Serüveni”, **Yeni Ufuklar**, C.XXIV, S.275 (Kasım 1976), s.102-109.

Uçkan, H. Vasfi “Şu Bizim Gelenekçiliğimiz”, **Yeni Ufuklar**, C.XV, S.174, (Kasım 1966), s.40-45

Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, “Hangi Ölüm Onunkinden Daha Acı”, **Yeni Ufuklar**, C.XX, S.234 (Mart 1973), s.9-19.

Yavuz, Hilmi, “Batıcılık Düşmanları”, **Yeni Ufuklar**, C.XVIII, S.215, (Nisan 1970), s.29-32

Yavuz, Hilmi, “Bir Osmanlı Türk- Felsefesi Niye Yok?”, **Yeni Ufuklar**, C.XXI, S.247, (Nisan 1974), s. 20-23
Yavuz, Hilmi, “Sabahattin Eyuboğlu’na Saygı”, **Yeni Ufuklar**, C.XX, S.234 (Mart 1973), s.121-122.
Yavuz, Hilmi, “Türk Hümanizması”, **Yeni Ufuklar**, C.XVI, S.191, (Nisan 1968), s.11-15
Yavuz, Hilmi, “Türkiye’de Osmanlılık”, **Yeni Ufuklar**, C.XV, S.171, (Ağustos 1966), s.15-24
Yörükoğlu, Atalay, “İdeal Aydın”, **Yeni Ufuklar**, C.III, S.33 (Şubat 1955), s.329-330

Özet

Yayın hayatına 1952 yılında başlayan Yeni Ufuklar dergisinin kurucusu Orhan Burian’dır. 1976 yılına kadar yayınlanan dergi, edebiyat, sanat, düşünce, eğitim, ekonomi ve toplum konularında yazılmış pek çok makale, deneme, şiir, hikâye ve çeviri içermektedir. Derginin kadrosunda Sabahattin Eyuboğlu ve Vedat Günyol başta olmak üzere Halikarnas Balıkçısı, Azra Erhat, Gülten Kazgan, Haydar Kazgan, Talip Apaydın, Melih Cevdet Anday, Ceyhun Atuf Kansu, Fakir Baykurt, Fethi Naci, Mina Urgan, Hilmi Yavuz, Cavit Orhan Tütengil, Atilla İlhan, Samim Kocagöz ve M. Başaran gibi isimler bulunmaktadır. 275 sayı çıkan Yeni Ufuklar dergisinde edebi konular merkezdedir, ama yoğun bir şekilde düşünsel ve toplumsal konularda irdelenmiştir. Bu çerçevede Batılılaşma, aydın, Mavi Anadoluculuk, hümanizma, varoluşçuluk, planlama, toprak reformu, şehirleşme, işçi sorunu, nüfus artışı düşünsel ve toplumsal açıdan ele alınmış konulardır. Yeni Ufuklar’a göre akıl ve bilime dayanan Batı zihniyeti tamamen alınmalı ve özgür düşünen, yaratıcı, mücadeleci bir aydın tipi yaratılmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Batılılaşma, Aydın, Akıl, Bilim, Düşünce.

Abstract

WESTERNIZATION and INTELLECTUAL in JOURNAL of YENİ UFUKLAR (1952–1976)

Orhan Burian established journal of Yeni Ufuklar that began to be published in 1952. Yeni Ufuklar that continued edition life until 1976 includes many articles, essays, poems, stories and translations about literature, art, idea, education, economy and society. Sabahattin Eyuboğlu and Vedat Günyol were the most important writers in magazines staff. Moreover Halikarnas Balıkçısı, Azra Erhat, Gülten Kazgan, Haydar Kazgan, Talip Apaydın, Melih Cevdet Anday, Ceyhun Atuf Kansu, Fakir Baykurt, Fethi Naci, Mina Urgan, Hilmi Yavuz, Cavit Orhan Tütengil, Attila İlhan, Samim Kacagöz and M. Başaran wrote about most of the topics. Yeni Ufuklar had been published for 275 issues until 1975. It was particularly underscored literary subject. However, mental and social subjects were also intensely examined. At this point westernization, intellectual, The Blue Anatolian, humanism, existentialism, planning, land reform, urbanization, labor problems, population growth from mental and social aspects were evaluated by authors. According to Yeni Ufuklar, western mentality that was supported by mind and science must be utterly taken by society and state. At the same time, inventive and contentious intellectual type must be created.

Key Words: Westernization, Intellectual, Mind, Science, Idea.